

OŚ-O.ZD-0145/24

Opole, dnia 18 listopada 2024 roku

**Pani
Anna Łęgowik**

**Przewodnicząca
Komisji Edukacji i Kultury
Rady Miasta Opola**

W załączeniu przekazuję Pani materiał na posiedzenie Komisji Edukacji i Kultury Rady Miasta Opola, które odbędzie się w dniu 21 listopada br., pt.: „Edukacja włączająca w praktyce. Potrzeby i wyzwania na kolejne lata“.

z up. Prezydenta Miasta
Maciej Wujec
Prezydent Miasta

**Edukacja włączająca w praktyce.
Potrzeby i wyzwania na kolejne lata.**

**Wydział Oświaty
Urzędu Miasta Opola**

listopad 2024 r.

„Dobra edukacja – to edukacja włączająca, zapewniająca pełne uczestnictwo wszystkim uczniom, niezależnie od płci, statusu społecznego i ekonomicznego, rasy, miejsca zamieszkania, niepełnosprawności, wieku wyznania”

Koichiro Matsuura

Dyrektor Generalny UNESCO
w latach 1999-2009

Idea edukacji włączającej opiera się na społecznym modelu niepełnosprawności, w myśl którego to nie dziecko należy zmieniać i przystosowywać do systemu szkolnego, lecz odwrotnie – szkoła i system nauczania musi się zmienić tak, by sprostać potrzebom wszystkich dzieci – i sprawnych i z niepełnosprawnościami. Podstawową zasadą włączania jest elastyczność – tzn. uznanie, że dzieci mogą uczyć się w różnym tempie, a nauczyciele powinni umieć wspierać ich naukę w sposób dostosowany do ich zróżnicowanych potrzeb, uzdolnień i tempa rozwoju.

Edukacja włączająca to systemowe, wielowymiarowe i wielokierunkowe podejście do edukacji nastawione na dostosowanie wymagań edukacyjnych, warunków nauki i organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia, jako pełnoprawnego uczestnika procesu kształcenia. To nieustanny proces, którego celem jest zapewnienie wszystkim uczniom wysokiej jakości kształcenia oraz usuwanie wszelkich przeszkód i barier utrudniających wspólne uczenie się wszystkich dzieci. Dotyczy to barier mentalnych, psychologicznych, edukacyjnych, technicznych, organizacyjnych i architektonicznych, które uniemożliwiają bądź utrudniają uczniom funkcjonowanie w szkole.

Miasto Opole jako organ prowadzący przedszkola, szkoły i placówki oświatowe, zapewnia odpowiednie warunki do kształcenia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wsparcie dla dzieci i młodzieży posiadających wskazanie do kształcenia specjalnego przejawia się głównie poprzez:

- umożliwienie nauki we wszystkich typach szkół zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi, edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,
- opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi poprzez np. umożliwienie realizowania indywidualnego procesu kształcenia i zajęć rewalidacyjnych,
- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości uczniów.

W bieżącym roku szkolnym **264** wychowanków posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszcza do przedszkoli publicznych. W szkołach podstawowych kształcą się ogółem **824** uczniów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, w tym: 407 w oddziałach ogólnodostępnych, 283 w oddziałach integracyjnych oraz **134** w szkole specjalnej. Do szkół ponadpodstawowych uczęszcza **310** uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym **40** do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy. W przedszkolach i szkołach największą grupę stanowią uczniowie z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, a w szkołach ponadpodstawowych również z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Do szkoły przysposabiającej do pracy uczęszczają uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Tabela 1. Dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolach

Przedszkole publiczne	Liczba wychowanków w przedszkolu	Liczba wychowanków posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego											
		ogółem	w tym										
			niesłyszący	siabosłyszący	niewidomi	siabowidzący	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełnosprawnościami sprzężonymi
PP nr 2	128	5										5	
PP nr 3	163	3										3	
PP nr 4	116	2		1								1	
PP nr 5	86	7					1	1				5	
PP nr 6	111	3										3	
PP nr 8	150	11					2					8	1
PP nr 14	94	3										3	
PP nr 16	80	1		1									
PP nr 18	45	9					1					8	
PP nr 20	121	5		1								4	
PP nr 21	150	5					1	1				3	
PP nr 22	97	4										3	1
PP nr 23	125	3					1					2	
PP nr 24	128	3					1					2	
PP nr 25	125	7					1	1				4	1
PP nr 26	122	8					1					6	
PP nr 28	86	8					1					7	
PP nr 29	140	11		2								9	
PP nr 30	44	1										1	
PP nr 33	62	2		1								1	
PP nr 36	91	2		1			1						
PP nr 37	150	0											
PPI nr 38	40	13					4		1			5	3
PP nr 42	78	2					1					1	
PP nr 43	131	6		3			1					2	
PP nr 44	75	3		1								1	1
PP nr 46	48	3										3	
PPI nr 51	186	38		4		4	2	2				20	6
PPS nr 53	20	20											20
PP nr 54	265	26		1		1	3	1	1			17	2
PP nr 55	240	8		1								7	
PP nr 56	51	0											
PP nr 59	42	0											
PP nr 60	48	4										4	
PP nr 61	161	7					1					6	
PP nr 62	37	4					1		1			2	
PP nr 63	115	17					2					13	2
PP nr 64	120	10					1					8	1
Ogółem:	4071	264	0	17	0	7	26	7	2	0	0	177	38

Tabela 2. Dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach podstawowych

Szkoła podstawowa	Liczba uczniów w szkole ogółem	Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego											
		ogółem	w tym:										
			niesłyszący	siabosłyszący	niewidomi	siabowidzący	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim	niedostosowani społecznie zagrożeni niedostosowaniem społecznym	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełnosprawnościami sprzężonymi
PSP nr 1	420	27		2		1		2			3	20	1
PSP nr 2	691	55		1		1	3	7			2	45	5
PSP nr 5	895	85	1	3			8	5			4	47	18
PSP nr 7	132	17					1	6			0	9	1
PSP nr 8	225	21		2		3		1			0	13	2
PSP nr 9	512	33		1		1	1	1			2	21	6
PSP nr 10	349	26		1				1			0	21	3
PSP nr 11	635	45		5		3	2	3			0	31	1
PSP nr 14	597	29					1	1			0	23	4
PSP nr 15	552	46		3		1	6	3	1		1	26	5
PSP nr 16	360	21					3				0	12	6
PSP nr 20	655	37		2		2		2	1		0	26	4
PSP nr 21	475	29		3		2	2	4			1	15	2
PSP nr 24	460	31		2		2	1	4			2	17	3
PSP nr 25	163	13				1	1	2	1		0	7	1
PSP nr 26	247	19				3	4	3	2		0	11	3
PSP nr 28	252	19		2		1	1	1			0	13	1
PSP nr 29	630	50		5		1	4	5			0	29	6
PSP nr 30	296	23	1	3		3	1				1	11	3
PSP nr 31	504	28		1			4				1	14	8
PSP nr 32	120	10						1			0	5	4
PSP nr 33	349	26		4			1	1			1	16	3
Razem:	9519	690	2	40	0	25	44	53	5	0	18	449	90
PSP nr 13 Specjalna	134	134	1	5	0	18	29	21	84	29	1	41	77
Ogółem:	9653	824	3	45	0	43	73	74	89	29	19	490	167

Zauważalny jest z roku na rok wzrost liczby dzieci z różnymi niepełnosprawnościami, które rozpoczynają edukację w przedszkolach i w szkołach podstawowych. Wymagają one indywidualnego podejścia i dostosowania procesu kształcenia do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych. Największą grupę uczniów stanowią uczniowie z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Tabela 3. Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach ponadpodstawowych

Szkoła ponadpodstawowa	Liczba uczniów w szkole ogółem	Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego												
		ogółem	w tym:											
			niesłyszący	siabosłyszący	niewidomi	siabowidzący	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim	niedostosowani społecznie zagrożeni niedostosowaniem społecznym	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	
PLO nr I	797	19		4			4						10	1
PLO nr II	906	22	2	1		2	1						16	
PLO nr III	496	7	1	1			1						3	1
PLO nr V	586	9		1		4							4	
PLO nr VI	508	40		2		3	3	1					24	7
PLO nr VIII	643	12		2									9	
PLO nr IX	475	5		0			1						3	1
ZSZ im. S. Staszica	786	19		4			1	3					10	1
ZSM	602	9		1			1	1					6	
ZSZ nr 4	742	21		6		2	3	5					5	
ZSTiO	643	10		1		1	1						6	1
ZSB	616	31	4	2				22					3	
ZSEkon.	872	19		4		1	4						9	1
ZPPKP	223	16		3		1							12	
ZSElekt.	920	31		3		2	2	2					22	1
RAZEM:	9815	270	7	35	0	16	22	34	0	0	0	0	142	14
SSPdP	40	40	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0	26
ŁĄCZNIE:	9855	310	7	35	0	16	22	34	14	0	0	0	142	40

W polskim systemie oświaty przewidziano szereg możliwości realizacji zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. Zindywidualizowane formy organizacji kształcenia są jedną z wielu możliwości wspierania procesu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, i są realizowane również w opolskich szkołach i przedszkolach. Wśród nich wskazać należy:

- **wczesne wspomaganie rozwoju dzieci (WWR)**

WWR od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole. W bieżącym roku szkolnym wczesnym wspomaganie objęło 115 dzieci, w tym; 110 w przedszkolach oraz 5 w Zespole Szkół Specjalnych;

- **zróżnicowane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej**, w tym pomoc w trakcie bieżącej pracy, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia specjalistyczne, zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia, warsztaty, porady i konsultacje;

- **dostosowanie treści, wymagań edukacyjnych i organizacji kształcenia oraz stosowanych metod pracy z uczniem do jego indywidualnych potrzeb i możliwości** (np. dostosowanie wymagań edukacyjnych, indywidualne nauczanie, indywidualny program lub tok nauki, zwolnienie z wybranych zajęć edukacyjnych);
- **dostosowanie czasu rozpoczęcia kształcenia oraz okresu jego trwania** (wcześniejsze rozpoczęcie lub odroczenie realizacji obowiązku szkolnego, przedłużanie etapów edukacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, skracanie okresu kształcenia dla uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, promocja do klasy programowo wyższej w trakcie roku szkolnego, indywidualny tok nauki);
- **dostosowanie warunków i formy egzaminów zewnętrznych.**

Indywidualne formy kształcenia

• Indywidualne nauczanie

Jest to forma kształcenia adresowana do uczniów, którzy w pewnym okresie, z uwagi na stan zdrowia, nie mogą uczęszczać do szkoły, dlatego zapewnia się im możliwość realizacji treści programowych w domu, w indywidualnym i bezpośrednim kontakcie z nauczycielem. Jest to rozwiązanie czasowe, realizowane jedynie wówczas, kiedy uczeń nie może chodzić do szkoły. Jeśli stan zdrowia dziecka na to pozwala, poza zajęciami indywidualnego nauczania, uczeń może uczęszczać na wybrane zajęcia w szkole. Jeśli stan zdrowia się poprawia na tyle, że nie ma potrzeby organizacji zajęć indywidualnego nauczania, dyrektor szkoły może zawiesić lub zakończyć ich realizację zgodnie z zaświadczeniem lekarskim.

W przypadku szkół podstawowych w bieżącym roku szkolnym taką formą objętych jest łącznie 19 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 201 godzin w wymiarze tygodniowym. Natomiast w szkołach ponadpodstawowych taką formą objętych jest 32 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 502,5 godziny w wymiarze tygodniowym.

• Wybrane zajęcia edukacyjne realizowane indywidualnie w szkole

Dla uczniów objętych kształceniem specjalnym organizacja części zajęć indywidualnie lub w grupie do 5 uczniów odbywa się na podstawie zaleceń zawartych w orzeczeniu lub na podstawie wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia, która przeprowadzana jest cyklicznie przez nauczycieli i specjalistów wspólnie z rodzicami. Konieczność zorganizowania wybranych zajęć w formie indywidualnej uwzględnia IPET (indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny). W przypadku szkół podstawowych w bieżącym roku szkolnym taką formą kształcenia objęto łącznie 193 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 1436 godzin w wymiarze tygodniowym. W przypadku szkół ponadpodstawowych taką formą kształcenia objętych jest łącznie 101 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 478 godzin w wymiarze tygodniowym.

Dla uczniów, którzy nie są objęci kształceniem specjalnym, ale napotykają na trudności w funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej mimo, że mogą uczęszczać do szkoły, przewidziano możliwość realizacji **indywidualizowanej ścieżki kształcenia** na podstawie opinii wydanej przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. W obecnych

rozwiązaniach z tej formy organizacji kształcenia mogą skorzystać uczniowie, których stan zdrowia pozwala na uczęszczanie do szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem. Liczba godzin zajęć realizowanych indywidualnie oraz realizowanych z klasą jest ustalana przez dyrektora szkoły, zgodnie z potrzebami ucznia określonymi w opinii. W szkołach podstawowych tą formą pomocy objętych jest 3 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 29 godzin w wymiarze tygodniowym. W przypadku szkół ponadpodstawowych w bieżącym roku szkolnym taką formą pomocy objętych jest łącznie 13 uczniów. Liczba godzin wynikających z realizacji zajęć edukacyjnych w takiej formie wynosi 117 godzin w wymiarze tygodniowym.

Kształcenie integracyjne

W Opolu kształcenie integracyjne realizowane jest na wszystkich poziomach edukacyjnych: w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych. W przedszkolach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi, przedszkolach integracyjnych, szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi obowiązkowo zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego, z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Oddziały integracyjne liczą do 20 osób, w tym od 3 do 5 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Rolą nauczyciela wspomagającego jest współorganizowanie procesu dydaktyczno – wychowawczego, tworzenie pomocy dydaktycznych, kart pracy, dostosowanie programów, metod i form pracy do niepełnosprawności uczniów oraz wspieranie nauczycieli w diagnozie funkcjonowania ucznia i integracji zespołu klasowego. Jego zadaniem jest również wspieranie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju uczniów niepełnosprawnych na miarę ich możliwości i potrzeb.

Przedszkola:

- Przedszkole Publiczne nr 8 – 1 oddział,
- Przedszkole Publiczne nr 18 – 1 oddział,
- Przedszkole Publiczne nr 28 – 2 oddziały,
- Przedszkole Publiczne nr 29 – 1 oddział,
- Przedszkole Publiczne Integracyjne nr 38 – 2 oddziały,
- Przedszkole Publiczne Integracyjne nr 51 – 7 oddziałów,
- Przedszkole Publiczne nr 54 – 4 oddziały,
- Przedszkole Publiczne nr 63 – 2 oddziały,
- Przedszkole Publiczne nr 64 – 1 oddział.

W Przedszkolu Publicznym Integracyjnym nr 38 w Opolu funkcjonują 2 oddziały integracyjne, do których uczęszcza 13 dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Zatrudnionych jest 3 nauczycieli wychowania przedszkolnego, 4 nauczycieli współorganizujących oraz 4 specjalistów; neurologopeda, rehabilitant, psycholog, pedagog specjalny oraz nauczyciele terapeuci. Praca z dziećmi posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego polega przede wszystkim na włączaniu

dzieci w życie grupy, oraz modyfikowaniu zajęć w sposób zrozumiały dla dzieci. Wykorzystywane są metody, które odpowiadają danemu dziecku, mające na celu aktywowanie wszystkich zmysłów, oraz motywowaniu dzieci do dalszej pracy. Dzieci biorą udział w każdym działaniu prowadzonych przez przedszkole. Każde dziecko z orzeczeniem uczestniczy we wszystkich zajęciach, zarówno rewalidacyjnych jak i zajęciach w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które prowadzi wykwalifikowana kadra. Na bieżąco uzupełniane są pomoce dydaktyczne potrzebne do pracy z dzieckiem. Przedszkole posiada osobną salę do zajęć rehabilitacyjnych wyposażoną w niezbędne przedmioty i elementy do pracy z dzieckiem tj. np. materace, piłki rehabilitacyjne, zjeżdżalnię, drabinki oraz wiele mniejszych przedmiotów pomocy do pracy z dzieckiem (planowany jest zakup maglownicy, z której będą korzystały dzieci podczas terapii zaburzeń). Sala do zajęć psychologicznych, logopedycznych oraz terapeutycznych również wyposażona jest w bardzo dużą ilość pomocy dydaktycznych, która z roku na rok się powiększa.

W Przedszkolu Publicznym Integracyjnym nr 51 w Opolu, w roku szk. 2024/2025 zorganizowanych jest 7 oddziałów integracyjnych, do których uczęszcza 30 dzieci z niepełnosprawnościami, 2 oddziały ogólnodostępne – 4 dzieci z niepełnosprawnościami, 1 oddział specjalny dla dzieci z autyzmem – 4 dzieci z niepełnosprawnościami. W każdym oddziale integracyjnym zatrudnionych jest po 2 nauczycieli prowadzących i 2 współorganizujących, a w oddziałach ogólnodostępnych – 2 nauczycieli prowadzących i 1 nauczyciel współorganizujący. Nauczyciele posiadają bardzo szerokie przygotowanie do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami. Ponadto w placówce zatrudnionych jest szereg specjalistów: pedagog specjalny, psycholog, logopedzi, neurologopedzi, surdologopeda, surdopedagog, tyflopada, terapeuci integracji sensorycznej, fizjoterapeuta, muzykoterapeuta, trener, umiejętności społecznych, terapeuci wczesnego wspomaganie rozwoju. Każde dziecko z niepełnosprawnością ma dokonywaną wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania i tworzone są Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne. W celu usprawniania dzieci i osiągania przez nie jak najwyższego rozwoju, na miarę ich możliwości prowadzonych jest szereg zajęć specjalistycznych:

- Zajęcia rewalidacji indywidualnej,
- Terapia logopedyczna,
- Zajęcia z psychologiem,
- Muzykoterapia,
- Terapia integracji sensorycznej,
- Zajęcia usprawniania ruchowego,
- Trening umiejętności społecznych,
- Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne,
- Wczesne wspomaganie rozwoju,
- Zajęcia z tyflopada, surdologopeda.

Nauczyciele i specjaliści w swojej pracy wykorzystują szereg metod:

- Programy aktywności M.Ch. Knillów,
- Metoda Ruchu Rozwijającego W. Sherborne,
- Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz,
- Metody komunikacji alternatywnej i wspomagającej AAC,
- Muzykoterapia i logorytmika,
- Stymulacja polisensoryczna, w tym sensoplastyka,

- Pedagogika zabawy,
- Terapia ręki,
- Teoria umysłu,
- Trening Umiejętności Społecznych,
- Programy M.Frostig.

Dobrze przygotowane jest też zaplecze Przedszkola do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami. Przedszkole dysponuje następującymi salami i gabinetami specjalistycznymi:

- 2 gabinety psychologiczne,
- 3 gabinety logopedyczne wyposażone w pomoce stymulujące, wspomagające rozwój mowy dziecka z wadą mowy, jak i z niepełnosprawnościami (w tym m. in. alternatywne i wspomagające metody komunikacji tzw. AAC m.in. PECS, PCS, MAKATON),
- sala usprawniania ruchowego wyposażona w sprzęt sportowy, basen z piłkami, trampoliny, drabinki,
- sala do realizacji terapii integracji sensorycznej,
- sala doświadczania świata,
- sale do zajęć wczesnego wspomagania rozwoju.

Przedszkole Publiczne nr 54 w Opolu mieści się w parterowym budynku z dużym ogrodem i trzema placami zabaw. W Przedszkolu funkcjonuje 11 oddziałów przedszkolnych, w tym dwa oddziały zlokalizowane przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi im. Karola Musioła oraz 4 oddziały integracyjne. Ponadto w Przedszkolu Publicznym nr 54 w Opolu funkcjonują 4 oddziały integracyjne, w których wsparcie otrzymuje 26 dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziałach tych jest zatrudnionych 8 nauczycieli współorganizujących kształcenie. W każdym oddziale wraz z dziećmi rozwijającymi się w sposób neurotypowy uczą się dzieci z różnymi potrzebami rozwojowymi, w tym dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na słabowidzenie, słabosłyszenie, autyzm, w tym zespół Aspergera, niepełnosprawność sprzężoną, niepełnosprawność ruchową w tym afazję, niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym oraz dzieci z cukrzycą. Dzięki takiej strukturze, Przedszkole zapewnia każdemu dziecku indywidualne podejście, umożliwiające pełniejszy rozwój umiejętności społecznych, emocjonalnych i poznawczych. Dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczają również do grup ogólnodostępnych, które mieszczą się w dużych, funkcjonalnych i estetycznie urządzonych salach, wyposażonych w zabawki i pomoce dydaktyczne dostosowane do potrzeb dzieci w różnym wieku. Sale, w których przebywają dzieci wyposażone są także w pomoce multimedialne, m.in. podłogę interaktywną, tablice multimedialne, zabawki zachęcające dzieci do podejmowania aktywności związanych z kodowaniem. Dzięki takiej bazie lokalowej Przedszkole jest gotowe do przyjęcia 255 dzieci, w tym dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W Przedszkolu zatrudniona jest kadra pedagogiczna, która posiada wysokie kwalifikacje zawodowe i stale je podnosi, z uwzględnieniem potrzeb naszych wychowanków. Wśród nauczycieli są także specjaliści: 2 pedagogów specjalnych, 2 psychologów, 3 logopedów, neurologopeda, tyflogopeda, surdopedagog, rehabilitant, terapeuta SI i nauczyciel gimnastyki korekcyjnej, dzięki czemu możliwe jest wszechstronne wspieranie rozwoju dzieci i udzielanie im niezbędnej pomocy. W oddziałach integracyjnych

pracuje 2 nauczycieli (nauczyciel wychowania przedszkolnego oraz nauczyciel współorganizujący kształcenie), pomoc nauczyciela oraz woźna.

Nauczyciele i specjaliści stosują różnorodne metody pracy, dostosowane do zróżnicowanego składu grupy, a także do indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych (IPET) opracowanych dla dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Wśród nich metody aktywizujące (metoda projektu, burza mózgów, drama), sensoryczne (**Metoda integracji sensorycznej (SI)**), oparte na ruchu (elementy **Metody Ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne**, **Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz**, **Metoda Knillów**), metody wspierające komunikację (**Metoda Porozumiewania Alternatywnego i Wspomagającego (AAC)**), metody wizualne i wspomagające koncentrację, metody relaksacyjne i wyciszające (Metoda relaksacji Jacobsona i trening autogenny), elementy Treningu Umiejętności Społecznych. Placówka wyposażona jest w pomoce multimedialne (dywan interaktywny, komputer, rzutnik, ekran, tablice multimedialne).

Ponadto w Przedszkolu znajdują się: sala doświadczania świata wyposażona w różnego rodzaju urządzenia stymulujące rozwój przedszkolaków (m.in. kurtyna światłowodowa, kolumna wodna, projektory świetlne i dźwiękowe, tablice świetlne, zestawy światłowodów LED), sala usprawniania ruchowego wyposażona w nowoczesny sprzęt do terapii Integracji Sensorycznej (jak huśtawki terapeutyczne, liny, drabinki, ścieżki sensoryczne, kołdry obciążeniowe, basen z kulkami, trampolina, deski do balansowania), 2 gabinety logopedyczne (wyposażone w lustra logopedyczne, łóżko do masażu, **komputer** z oprogramowaniem i aplikacjami logopedycznymi, pomoce do ćwiczeń artykulacyjnych i oddechowych) oraz gabinet psychologiczny (wyposażony w różnorodne **pomoce terapeutyczne i do pracy nad emocjami, rozwijania umiejętności społecznych i komunikacyjnych**).

Dzieci uczęszczające do grup integracyjnych biorą udział w różnych przedsięwzięciach i akcjach organizowanych na terenie przedszkola jak i na zewnątrz (np. Integracyjny Turniej Gier i Zabaw „Szybciej Razem Dalej”). W Przedszkolu rokrocznie organizowany jest Dzień Świadomości Autyzmu, Dzień Osób z Trisomią, Niebieskie Igrzyska, Dzień Przedszkolaka, Dzień Praw Dziecka, Dzień Dziecka i wielu innych imprezach zgodnie z planem placówki.

Szkoły podstawowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi im. Karola Musioła – 10 oddziałów, 3 oddziały specjalne
- Publiczna Szkoła Podstawowa nr 14 im. Adama Mickiewicza – 2 oddziały,
- Publiczna Szkoła Podstawowa nr 15 im. Królowej Jadwigi – 2 oddziały,
- Publiczna Szkoła Podstawowa nr 31 im. UNICEF – 1 oddział.

W Publicznej Szkole Podstawowej nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Opolu funkcjonuje 10 oddziałów integracyjnych, w których uczy się 37 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziałach tych jest zatrudnionych 10 nauczycieli wspomagających.

W każdym oddziale wraz ze zdrowymi rówieśnikami uczą się uczniowie z różnymi niepełnosprawnościami: z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami ruchowymi, z uszkodzonym słuchem, wzrokiem oraz z niepełnosprawnościami intelektualnymi. W oddziałach tych pracuje dwóch nauczycieli (nauczyciel przedmiotu i nauczyciel wspomagający). W oddziałach integracyjnych nauczyciele pracują metodami

polisensorycznymi (mającymi na celu aktywowanie wszystkich zmysłów), projektowymi, aktywizującymi, stosowane są również elementy Treningu Umiejętności Społecznych (szczególnie w klasach z uczniami ze spektrum autyzmu). Dla uczniów niewidomych i niedowidzących przygotowywane są materiały z powiększonym drukiem i pismem Brajla. Uczniowie niedosłyszący i niesłyszący korzystają z metod wspomagających i alternatywnych sposobów porozumiewania się np. Program Językowy Makaton. W pracy z uczniami autystycznymi stosowana jest także Metoda Krakowska stymulująca wszystkie funkcje poznawcze dziecka.

Sale lekcyjne wyposażone są w pomoce multimedialne (komputer, rzutnik, ekran, tablice multimedialne), uczniowie młodszych klasach siedzą na piłkach rehabilitacyjnych. W szkole znajduje się Sala Doświadczenia Świata, specjalnie wyodrębnione pomieszczenie, bogato wyposażone w różnego rodzaju urządzenia stymulujące rozwój zmysłów uczniów niepełnosprawnych. Uczniowie klas integracyjnych korzystają z pracowni z profesjonalnym sprzętem do prowadzenia zajęć metodą EEG Biofeedback oraz sal do zajęć rewalidacyjnych. Każdy uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ma sporządzony Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny.

Dzieci i młodzież uczęszczająca do klas integracyjnych biorą udział w różnych przedsięwzięciach i akcjach organizowanych na terenie jak i na zewnątrz szkoły. Corocznie organizowany jest Tydzień Tolerancji, Dzień Autyzmu, Dzień Osób z Trisomią, Koncert Walentynkowy czy Bicie Rekordów Piątki.

W celu włączenia do społeczności szkolnej grupy uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, niemogących z różnych przyczyn kontynuować nauki w klasach integracyjnych, w bieżącym roku szkolnym w Szkole utworzono 3 oddziały specjalne: 1 oddział na poziomie klasy 1, do którego uczęszcza 4 uczniów oraz 2 oddziały na poziomie klasy 4, do których uczęszcza po 3 uczniów. Tym sposobem realizowany jest podstawowy cel pedagogiki specjalnej, jakim jest usamodzielnianie i uspołecznianie ucznia.

W Publicznej Szkole Podstawowej nr 14 im. Adama Mickiewicza w Opolu funkcjonują 2 oddziały integracyjne, w których uczy się 2 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziałach tych jest zatrudnionych 2 nauczycieli wspomagających. W każdym oddziale wraz ze zdrowymi rówieśnikami uczą się uczniowie z autyzmem, w tym zespołem Aspergera.

Dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych szkoła zapewnia naukę i zakres działań terapeutycznych w oparciu o specjalne metody i formy pracy dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i psychofizycznych ucznia. Należą do nich: Trening Umiejętności Społecznych, EEG – Biofeedback, Elementy integracji sensorycznej, Terapia ręki, Alternatywne formy komunikacji – język migowy, piktogramy, Elementy terapii poznawczo – behawioralnej – systemy motywacyjne, Metoda Denissona, Metody arteterapeutyczne – drama, pokaz, bajkoterapia, muzykoterapia i inne.

Nauka odbywa się w oparciu o specjalnie dostosowane podręczniki i materiały edukacyjne do potrzeb i możliwości uczniów.

Dla wszystkich uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych zorganizowano dodatkowe zajęcia z zakresu pomocy psychologicznej – pedagogicznej oraz zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia.

W szkole zastosowano również udogodnienia infrastrukturalne i organizacyjne poprawiające jakość funkcjonowania uczniów niepełnosprawnych: zakupiono schodółaz Jolly dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową do przemieszczania się po schodach, przygotowano toalety dla niepełnosprawnych, utworzono i wyposażono gabinet terapii

polisensorycznej - „Sala doświadczania świata”, utworzono „Strefę ciszy”- miejsce odizolowane, przeznaczone do spędzania przerw międzylekcyjnych dla uczniów z różnego rodzaju dysfunkcjami, u których występują zaburzenia mechanizmów kontroli i autokontroli zachowania oraz zaburzenia centralnego układu nerwowego, nadwrażliwych słuchowo, przestymulowanych, przeciążonych bodźcami zewnętrznymi, zakupiono specjalistyczny sprzęt i wyposażenie dla uczniów niepełnosprawnych np. specjalistyczny stolik dostosowany do pracy dziecka na wózku inwalidzkim, krzesło pionizujące, platformy wjazdowe do szkoły, wyposażono uczniów z zaburzeniami motoryki małej w laptopy, tablety.

Szkoła zatrudnia specjalistów z zakresu: pedagogiki specjalnej, logopedii, psychologii, surdopedagogiki, oligofrenopedagogiki, tyflopädagogiki, terapii pedagogicznej, pedagogiki leczniczej, pedagogiki resocjalizacyjnej, terapeutów EEG Biofeedback, Trenerów Umiejętności Społecznych, i Terapii ręki, w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych. Szkoła zatrudnia również pomoc nauczyciela dla ucznia wymagającego przemieszczania się pomiędzy budynkami szkolnymi, a także do pomocy w czynnościach samoobsługowych. Ponadto szkoła realizuje szereg innych przedsięwzięć na rzecz poprawy warunków kształcenia uczniów niepełnosprawnych.

PSP nr 14 współpracuje również z instytucjami działającymi na rzecz dzieci niepełnosprawnych m.in. z Miejską Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Fundacją Prodeste, Fundacją Dom, Fundacją Logo-med., Fundacją Promyk Słońca, Fundacją Pomocy Dzieciom i Rodzinie Horyzont, świetlicą środowiskową.

W Publicznej Szkole Podstawowej nr 15 im. Królowej Jadwigi w Opolu funkcjonują 2 oddziały integracyjne, w których uczy się 8 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziałach tych jest zatrudnionych 2 nauczycieli wspomagających. W każdym oddziale wraz ze zdrowymi rówieśnikami uczą się uczniowie z różnymi niepełnosprawnościami: z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością ruchową i słabo widzeniem, niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, słabosłyszący oraz z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym.

Nauczyciele wykorzystują różnorodne metody pracy z uczniami. Metody te są odpowiednio dostosowywane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów oraz wpływają pozytywnie na ich wszechstronny rozwój. Do metod tych należą m.in.: biblioterapia, muzykoterapia, bajkoterapia, socjoterapia, arteterapia, terapia logopedyczna, Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, elementy Metody Domana, elementy Metody Knillów, metody relaksacyjne, elementy Metody Ośrodków Pracy, elementy Metody Dobrego Startu, Niedyrektywna Terapia Zabawowa, Alternatywna i Wspomagająca Komunikacja, elementy Metody Frosting, EEG Biofeedback, Metoda Malowania Dziesięcioma Palcami i wiele innych.

Szkoła posiada bogatą ofertę różnorodnych pomocy dydaktycznych. Dwie sale, które przeznaczone są docelowo do prowadzenia zajęć specjalistycznych wyposażone są w liczne pomoce, np. Infogrip Big Track (duża specjalistyczna myszka komputerowa) - Klawiatura Clevy (kolorowa klawiatura ze specjalnymi wypukłymi przyciskami) Dzięki specjalnej dużej myszce i klawiaturze uczeń niepełnosprawny ruchowo (niedowład rąk, bez kończyn górnych) potrafi prawie samodzielnie korzystać z komputera i Internetu, edukacyjne programy komputerowe, gry i plansze oraz puzzle edukacyjne, pufy do relaksacji, liczydła, kalendarz magnetyczny, quizy, pudełka dźwiękowe, przyrządy do masażu, klocki i wagi matematyczne, piłki sensoryczne, zestawy do ćwiczeń z zegarem, historyjki obrazkowe, muzyczne dzwonki, mozaiki, tangramy, karty pracy i wiele innych. Biblioteka szkolna oferuje również książki, audiobooki, słuchowiska, zbiory scenariuszy, które wzbogacają warsztat nauczyciela. Nauczyciele szkoły mają dostęp również do różnych platform edukacyjnych, jak

np. Superkid, które są zbiorem różnorodnych pomocy dydaktycznych dla nauczycieli wszystkich przedmiotów szkolnych.

W Publicznej Szkole Podstawowej nr 31 im. UNICEF w Opolu funkcjonuje 1 oddział integracyjny, w którym uczy się 3 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W oddziale jest zatrudniony 1 nauczyciel wspomagający. W oddziale wraz ze zdrowymi rówieśnikami uczą się uczniowie z autyzmem, niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją i słabowidzące.

Dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych stosuje się metody burzy mózgów, stacji zadaniowych, dramy, metaplan oraz zabawy tematyczne, zgodne z zainteresowaniami dzieci.

Szkoły ponadpodstawowe:

Dla uczniów szkół ponadpodstawowych z różnymi rodzajami niepełnosprawności, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zorganizowano w dwóch szkołach 8 oddziałów integracyjnych. Łącznie uczęszcza do nich 137 uczniów, w tym 36 uczniów z niepełnosprawnościami.

Oddziały integracyjne funkcjonują w:

- PLO nr VI w Opolu - 4 oddziały – 21 uczniów z niepełnosprawnościami,
- Branżowej Szkole I stopnia nr 5 w ZSB w Opolu - 4 oddziały – 15 uczniów z niepełnosprawnościami.

Potrzeby i wyzwania na kolejne lata

Obecnie prawie w każdym przedszkolu i szkole uczy się dziecko posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dzieci posiadające opinię o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej. Są też dzieci nieposiadające żadnej opinii, jednak wymagające pomocy psychologiczno-pedagogicznej z różnych przyczyn, np. trudnej sytuacji rodzinnej. Wszyscy ci uczniowie to dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zatem istotą pracy nauczyciela jest umiejętność organizowania zajęć edukacyjnych dla bardzo zróżnicowanej grupy uczniów. W jednej szkole i klasie mają prawo uczyć się m.in. dzieci szczególnie uzdolnione i z niepełnosprawnością intelektualną, dysleksją rozwojową, przewlekłą chorobą lub zaburzeniami zachowania. Zatem w każdej szkole są uczniowie, którzy czasowo lub stale wymagają indywidualnego podejścia i dostosowania procesu kształcenia do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych. Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w zależności od sposobu funkcjonowania w szkole, potrzebują różnego zakresu wsparcia. Od niewielkiego, dotyczącego udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem, do zmian organizacyjnych polegających np. na zatrudnieniu w szkole nauczycieli posiadających przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej.

Dlatego w najbliższych latach wskazane będzie dalsze tworzenie warunków umożliwiających coraz lepsze funkcjonowanie placówek oświatowych pod względem jakości realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, między innymi poprzez:

- dbałość o wysoką jakość ich pracy, szczególnie w zakresie programowym, umożliwianym nie tylko integrację osób z niepełnosprawnościami z rówieśnikami, ale

- także ich rozwój osobowościowy, w tym także rozwój ich zainteresowań i sportu;
- doskonalenie nauczycieli w zakresie wzbogacania ich warsztatu pracy oraz rozwoju w zakresie kompetencji wychowawczych, takich jak otwartość, elastyczność i umiejętność słuchania, zapewniających dobry kontakt z dziećmi, zwłaszcza tych o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Szkolenia powinny obejmować również wiedzę na temat indywidualnych potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wykorzystania właściwych sposobów i form komunikacji oraz alternatywnych metod nauczania;
 - dalsze dostosowywanie obiektów oświatowych i wzbogacanie wyposażenia przedszkoli i szkół w pomoce dydaktyczne i sprzęt do pracy z osobami z niepełnosprawnościami; tworzenie specjalnych miejsc do wyciszenia dla uczniów nieneurotypowych;
 - systematyczną analizę celowości i sposobów organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia.

W związku z rosnącym odsetkiem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolach i szkołach, niezbędne będzie podjęcie prac legislacyjnych nad:

- uregulowaniem prawnym dotyczącym stanowiska asystenta ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, podobnie jak ma to miejsce w przypadku nauczyciela współorganizującego proces kształcenia i pomocy nauczyciela;
- zmianą programów nauczania na kierunkach pedagogicznych uczelni wyższych, tak aby znalazły się w nich kwestie dotyczące pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

z up. Prezydenta Miasta
Maciej Wujec
Z-ca Prezydenta Miasta